

Maria Adolfsson

Stil als het graf

Doggerland 7

Vertaald door Elina van der Heijden

LUITINGH-SIJTHOFF

© 2024 Maria Adolfsson

First published by Wahlström & Widstrand, Stockholm, Sweden

Published in the Dutch language by arrangement with Bonnier Rights,
Sweden

All rights reserved

© 2024 Nederlandse vertaling

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Oorspronkelijke titel *Tiga som muren*

Vertaling Elina van der Heijden via het Scandinavisch Vertaal- en
Informatiebureau Nederland

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagbeeld Shutterstock

Opmaak binnenwerk Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 210 5163 5

ISBN 978 90 210 5164 2 (e-book)

ISBN 978 90 210 5203 8 (luisterboek)

NUR 332

www.lsuitgeverij.nl

www.boekenwereld.com

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Wie zelf praat, hoort niet wat er wordt gefluisterd.
Doggers gezegde

Met haar wang zwaar tegen het kussen gedrukt ligt ze zonder haar ogen te openen doodstil op haar buik te luisteren naar iemand die op de begane grond heen en weer loopt.

Lukas houdt ongebruikelijk veel rekening met me, constateert ze slaperig. Op jacht naar iets te eten slaat hij meestal met kastdeurtjes, de koelkastdeur en de broodtrommel als hij tot laat is wezen stappen met zijn vrienden. Dat hij zich vannacht zo stilletjes beweegt kan maar twee redenen hebben.

Of hij heeft niet veel gedronken en beseft dat hij zijn moeder niet wakker moet maken omdat ze over een paar uur alweer op moet.

Of het is precies andersom. Hij is straalbezopen en gebruikt het kleine beetje beoordelingsvermogen dat hij nog heeft om onder de radar te blijven. Om tot elke prijs te vermijden dat zijn moeder naar beneden komt stuiven en hem verhoort over het aantal biertjes dat hij wel niet opheeft. En kijkt hij ook niet wat glazig uit zijn ogen? Hij heeft toch niet iets anders gebruikt?

Aan de andere kant moet hij iets hebben gedaan waar ze wakker van is geworden.

Helena Brandt kreunt in haar kussen en wacht tot ze de buizen hoort ruisen hoewel ze hem hebt uitgelegd dat de te klein bemeten waterleidingen drukstoten afgeven en ze hem heeft verzocht om midden in de nacht niet door te trekken als hij naar de wc is geweest. En vooral ook niet te douchen, wat hij om de een of andere reden altijd graag doet, ongeacht het tijdstip van de dag of de nacht.

Maar er komt geen geluid van de buizen, ze hoort alleen voetstappen beneden. En op de trap. Zou Lukas iemand mee naar huis hebben genomen?

Ze steekt haar arm uit en beweegt haar hand over het nachtkastje, slaagt erin haar telefoon te pakken en kijkt met een half oog naar het display. Kwart over drie.

Rotjong.

Pas dan dringt het tot haar door: Lukas is in Frankrijk.

Ze beseft het nog niet helemaal, maar terwijl ze een onhandige poging doet om zich om te draaien, is het alsof ze een trap van een ezel in haar borst krijgt, zo bonkt haar hart.

Wie er ook maar in de keuken is, het kan haar zoon niet zijn.

Op hetzelfde moment dat het inzicht echt indaalt, ziet ze de slaapkamerdeur langzaam opengaan. Een donker silhouet tekent zich af tegen het ochtendlicht dat al door het raam op de overloop naar binnen valt.

‘Wat is dat voor onzin? Natuurlijk lust je nog wel wat!’

Ingeborg Eiken Olars negeert de afwerende hand en schept een stukje gegrilde makreel met gebruikte boter en een grote lepel met aardappelen in dillesaus op, waarna ze het bord weer voor haar nichtje neerzet. Dan wendt ze zich met opgetrokken wenkbrauwen tot Leo.

‘Doe mij ook nog maar een beetje,’ zegt hij. ‘Maar niet te veel,’ voegt hij er verontrust aan toe als hij haar ziet opscheppen.

‘In mijn tijd waren we maar wat blij als er iets te eten was. Niemand hoefde ooit aan te dringen,’ zegt Ingeborg.

Haar lange haar heeft ze zoals altijd opgestoken in een strakke, lage knot en Karen vraagt zich af of ze haar tante ooit zonder schort heeft gezien.

‘Ik heb al twee keer genomen,’ probeert ze en ze werpt een blik op Selma, die van haar stoel is geklommen en nu met verontrustend snelle stapjes in de richting van de helling met metershoge brandnetels loopt.

Karen vliegt omhoog om haar de pas af te snijden. De kreet als ze haar dochter op het laatste moment weet te pakken, galmt over het erf en de grote herdershond die op het stenen stoepje bij het woonhuis ligt, komt moeizaam overeind en begint te blaffen.

‘Op deze boerderij hebben drie jongens welig getierd als onkruid,’ zegt Ingeborg. ‘En ze zijn alle drie... Stil, Jacko!’ Ze buldert zo luid dat iedereen aan tafel opveert en het geblaf bij het huis meteen verstomt.

‘En ze zijn alle drie in de brandnetels gevallen,’ gaat ze dan verder. ‘Maar slechts één keer. Daarna wisten ze dat dat niet voor

herhaling vatbaar was. Als ik het me goed herinner, ben je er zelf ook weleens in gekukeld, hè Kippie?’

Vanaf de andere kant van de tafel klinkt een kort gegriinnik.

‘Met zoveel geroep en gekrijs dat de kippen alle kanten op vlogen.’

Lars Olars staat in de omgeving met name bekend om twee dingen: zijn o-benen en zijn moed. Hij was niet bepaald de enige geweest die de jonge, mooie en rijzige Ingeborg Eiken met de doorringende ijsblauwe blik het hof had gemaakt, maar hij had haar wel als enige ten huwelijk durven vragen. Daarvoor verdient hij respect, al is hij niet bepaald geschikt voor het drijven van varkens. Ooit een stevige vent met een innemende glimlach, tegenwoordig iemand die een bijna vierkante indruk maakt, en zijn glimlach gaat schuil achter een woeste baard die alleen bij plechtige gelegenheden wordt bijgeknipt.

Mogelijk staat Lars Olars ook bekend om zijn drie matig gezagsgetrouwe zonen: Finn, Einar en Odd. Bij alle drie staat de naam ‘Olars’ op de geboorteakte, maar ze worden nooit anders genoemd dan de gebroeders Eiken. Zo sterk was de positie van de familie Eiken in Gudheims derdendeel op Noorö geweest en daar had Lars Olars niets aan kunnen veranderen; hij was tenslotte maar een geïmporteerde Sörlander.

In elk geval was zijn opa dat ooit geweest.

‘O ja,’ mompelt Karen, terwijl ze haar spartelende dochter stevig vasthoudt. ‘En die ervaring wil ik Selma graag besparen. Ook zonder brandende blaasjes op haar armen en benen te krijgen zal ze een prima functionerend mens worden, vermoed ik zo.’

Ze pakt Selma’s grijze knuffel van schapenleer en loopt naar de grote esdoorn een eindje verderop. Na een blik op de herdershond bij het grote huis te hebben geworpen, zet ze haar dochter op een deken naast een andere, aanzienlijk minder angstaanjagende hond. Die gaat meteen kwispelend staan.

‘Vier dagen, Buster,’ zegt Karen stilletjes en ze krabbelt hem achter zijn oor. ‘We moeten het maar proberen te verdragen.’

‘Dage,’ zegt Selma en ze begint haar schapenleren knuffel gras te voeren. ‘Olhoude maaj.’

Wanneer Karen terugkeert bij de tafel ziet ze hoe oom Lars, verbazingwekkend snel op zijn kromme benen, in de richting van het

huis verdwijnt om zijn pijp te halen. Hij wordt gevolgd door zijn echtgenote, die haar ene hand tegen haar pijnlijke onderrug drukt.

Karen weet wat er gaat komen.

Tijdens de lange zomervakanties van haar jeugd heeft ze hier op de boerderij honderden maaltijden voorgeschoteld gekregen. Altijd op basis van wat de boerderij schonk, wat oom Lars op de scheer uit het water omhoog had gehaald of wat een van haar drie neven in de bossen bij de bergketen de Skalvet had gestroopt. Met een knikje had Ingeborg Eiken in ontvangst genomen wat haar mannen haar gaven en de buit in stukken gesneden, geschubd of van veren ontdaan en uren later, wanneer zich in de keuken steeds heerlijker geuren verspreidden, het keukenraam geopend en met een pollepel op een van de koperen pannen geslagen – waarna iedereen alles meteen uit zijn handen had laten vallen en zich naar de keuken had gehaast.

Iets anders zouden ze niet hebben gedurfd.

Aan de grote keukentafel zittend hadden ze allemaal met veel smaak gegeten, zonder dat tante Ingeborg er ooit op aan behoefde te dringen dat ze nog een keer opschepten; Karen kon niet anders dan haar gelijk geven.

Maar ze kan zich niet herinneren dat ze haar tante ooit langer dan een paar minuten achter elkaar aan tafel heeft zien zitten. Ingeborg Eiken leek voortdurend in beweging te zijn; haar stoel op en af, de voorraadkast in en uit, tussen de tafel en het fornuis heen en weer terwijl de mannen in alle rust hun kaken lieten malen.

Nu leunt Karen Eiken Friis achterover en maakt de bovenste knoop van haar spijkerbroek los. Het is zaterdag en ze zijn hier nog maar zeven uur.

Na een inspannende autorit, waarbij ze zo ongeveer halverwege hadden vastgesteld dat de airco het had begeven, waren ze met een verwaaid hoofd en oren die pijn deden van de wind die door de open ramen naar binnen was gekomen, om een uur of elf 's ochtends het erf op gereden. Sindsdien is hun ochtendkoffie met wat lekkers, lunch, middagkoffie met wat lekkers en avondeten geserveerd.

Ze weet dat het nog niet voorbij is.

‘Nu haalt ze de appeltaartjes,’ kreunt ze. ‘Ik rook ze al toen ik zopas in de keuken was. En ze gaat uit haar dak als ik er niet minstens twee neem.’

Leo reageert met een matte glimlach en een gesmoorde boer.

Dit is de tweede keer dat hij met Karen bij haar familie op Noorö is. Tijdens zijn eerste bezoek had Ingeborg hem vrijwel aldoor genegeerd; voor zover Ingeborg Eiken überhaupt wist wat een studio-muzikant is, leek ze er niet van onder de indruk te zijn.

Deze keer wil Leo blijkbaar Ingeborgs goedkeuring verdienen door zonder protesten alles te eten wat hem wordt voorgeschoteld.

Karen kijkt hem medelijdend aan.

Een snelle blik op het huis, dan scheurt ze wat velletjes van de keukenrol die op het tafelzeil staat en schept er de makreel en aardappelen van zowel haar eigen bord als dat van Leo in.

‘Buster moet ons maar redden,’ zegt ze en ze fluit zachtjes. ‘Kom maar, ventje.’

De ruigharige hond gaat staan en werpt een bezorgde blik op de waakhond op het stenen stoepje, aarzelt even, maar kan dan de verleiding toch niet weerstaan. Het volgende moment heeft hij alles naar binnen gewerkt, met inbegrip van een stukje keukenpapier dat Karen niet op tijd weg heeft kunnen trekken.

Alle illusies dat de herdershond van de boerderij en hun eigen vuilnisbakkenras over elkaar heen zouden buitelen en samen zouden spelen waren verbleekt zodra ze het portier hadden geopend en Buster na een lange autorit opgelucht naar buiten was gesprongen, om vervolgens te worden begroet door een dof gegrom en een gebogen kop met ontblote snijtanden.

Als Ingeborg Eiken er niet was geweest, hadden ze rechtsomkeert moeten maken en terug moeten rijden. Karen weet niet hoe het precies in zijn werk is gegaan, maar het erf is nu verdeeld in twee tijdelijke territoria: een groot gebied rond het woonhuis, kippenhok en koetshuis, een aanzienlijk kleiner stuk om een van de bijgebouwen tot aan de esdoorn.

Niemand spreekt Ingeborg Eiken tegen. Zelfs Jacko niet.

Selma, die er kennelijk genoeg van heeft haar knuffel te dwingen gras te eten, slaakt een vertoornd kreetje als ze ontdekt dat ze in haar eentje op de deken is achtergebleven.

‘Misschien begint ze moe te worden,’ zegt Leo hoopvol met een blik op zijn dochter. ‘Ik heb na dit alles een stevige whisky nodig. Misschien wel een stuk of vier.’

Karen geeft hem een snelle kus en gaat staan. ‘Nog slechts één ronde te gaan, lieverd, daarna kunnen we ons vast wel terugtrekken.’

‘Als ik dan nog leef,’ zegt Leo en hij kijkt naar het huis, waar Ingeborg net met een overvol dienblad het stoepje op stapt.

Ervoor

Hij weet niet goed waarom hij haar volgt. Eigenlijk is hij op weg naar huis en zou hij in de auto moeten gaan zitten, langs de pub moeten rijden en het bier zijn werk moeten laten doen.

Zeker, ze ziet er goed uit, maar ze is niet bepaald zijn type. Misschien was ze dat ooit wel, hij herinnert het zich niet meer. Nu is ze echt te hoog gegrepen. Als hij zich ergens van bewust is, is het dat wel.

Dat is het niet.

Misschien is het iets in haar lichaamstaal, de korte aarzeling als ze even voor het grote warenhuis blijft staan voordat ze met gedeceerde passen door de glazen deuren naar binnen verdwijnt. Hij herkent het. Hij heeft het bij anderen gezien, weet zelf hoe het voelt.

Ze is op jacht.

Hij houdt afstand, laat drie personen voorgaan op de roltrap en buigt zijn hoofd wanneer hij eraf stapt voor het geval dat ze zich omdraait.

Ze draait zich niet om. Wanneer hij beseft dat ze geen flauw idee heeft dat iemand haar gadeslaat, schiet er een straal van iets bekends door zijn lichaam. Iets wat hij ondertussen al heel lang niet heeft gevoeld.

Macht. Controle.

Ogenscheinlijk doelloos loopt ze tussen de vitrines en stellingen, bekijkt, overweegt en loopt door naar de volgende. Hij ziet haar glimlachend knikken naar een verkoopster achter een van de toonbanken, enkele woorden wisselen met een andere verkoopster terwijl ze een geurtje uitprobeert dat, te oordelen naar de spijtige hoofdbeweging, niet echt bij haar in de smaak valt.

Dan loopt ze zigzaggend verder terwijl haar blik over Givenchy, Dior en Lancôme glijdt.

Ze beweegt zich nu langzamer, kuiert ogenschijnlijk ongedwongen, alsof ze weet dat ze hier thuishoort, alsof ze haar waarde kent. En daarvan geniet.

Op jacht.

Hij weet precies hoe het voelt.

De bedbank is verbazingwekkend comfortabel. Na drie eerdere eigenaren zijn de springveren in het midden misschien een beetje doorgezakt, maar het matras lijkt redelijk nieuw.

Het plan om een avondwandeling naar de Skalvet te maken zodra Selma in dromenland was, was al gestrand bij de eerste poging om haar naar bed te brengen. De dichtvallende oogleden veranderden opeens in een klaarwakkere nieuwsgierigheid en nadat ze een halfuur hadden geprobeerd hun dochter in slaap te laten vallen, hadden ze het opgegeven en haar in de kinderwagen gezet.

‘Ik neem aan dat zij ook vakantie heeft,’ had Leo na een blik op de klok verzucht. ‘Het is nog maar kwart voor acht.’

En zo kwam het dat ze niet over de steile paden de berg op waren gelopen, maar genoeg hadden genomen met een rustige wandeling tussen de weiden en het akkerland terwijl Buster, zichtbaar tevreden over het feit dat hij aan Jacko’s wakende blikken was ontsnapt, voor hen uit was gedraafd.

Ze hadden ruim een uur lang rondgelopen om het eten te laten zakken voordat ze terug waren gekeerd naar de boerderij. Of beter gezegd, naar het bijgebouw dat de oudste zoon van het gezin, Finn Eiken, als zestienjarige in bezit had genomen en had verbouwd. Nadat Finn zijn ouderlijk huis voorgoed had verlaten, waren zijn twee jongere broers om beurten over het erf verhuisd zodat ze zoveel meiden mee naar huis konden nemen, zoveel bier konden drinken en de muziek net zo hard konden zetten als ze maar wilden.

Het matras stamt vermoedelijk niet uit die tijd, denkt Karen en ze voegt er een snel *God zij geprezen* aan toe. Verder draagt het huis allerlei sporen van de jeugd van haar neven en hun wisselende

muzikale voorkeuren. Aan de muren hangen posters van Led Zepelin, de Sex Pistols, The Clash, Iron Maiden en Samantha Fox, al vermoedt Karen dat geen van haar neven haar vanwege haar muziek heeft gekozen. Er staan ook nog altijd een stuk of tien oude bierkratten vol lp's met een werkende platenspeler en een paar meter cd's met een kapotte cd-wisselaar.

In een van de kastjes staat een potje oploskoffie met als uiterste houdbaarheidsdatum oktober 1993 en in een van de gehavende kopjes vindt Karen een half opgerookte joint die ze snel in de afvalbak verpulvert voordat Leo hem ontdekt.

Een keuken is er niet; uiteraard hadden zelfs de door hormonen gestuurde jongens het makkelijker gevonden om mama Ingeborgs keuken binnen te wippen dan zelf voor hun eten te zorgen. Er is wel een benzineaggregaat dat niet meer is gebruikt sinds de jongste zoon het huis uit is, maar geen stromend water. Gelukkig is de zomernacht licht en staat een van de twee pompen van de boerderij vlak om de hoek.

Als ze niet in het gras willen plassen of de buitenplee niet willen gebruiken, dan zullen ze naar het grote huis moeten. En een van de neven (vermoedelijk Einar) heeft een soort buitendouche gefabriceerd die in elk geval werkt zolang de regenton vol water zit.

Nee, ze hebben niets te klagen.

Natuurlijk had Ingeborg geprotesteerd toen Karen en Leo erop stonden in 'het speelhuisje van de jongens' te slapen, zoals ze het noemt.

'In het woonhuis hebben we vijf prima slaapkamers,' had ze gezegd. 'De beschaving heeft ons hier op Noorö ondertussen ook bereikt.'

Karen had op het laatste moment nog een smoes weten te verzinnen. 'Ja, maar het is leuk voor Selma om te zien hoe de mensen vroeger leefden.'

Ze had er op hetzelfde moment spijt van gehad. Op een leeftijd van twee jaar en negen maanden zal het Selma vermoedelijk worst zijn hoe de mensen vroeger leefden; alles wijst erop dat ze denkt dat de wereld werd geschapen op het moment dat zijzelf werd geboren. Maar om de een of andere onbegrijpelijke reden had haar tante die idiote verklaring geaccepteerd.

En nu zitten ze hier, op een spijlenstoel aan een oude, blauwge-

verfde keukentafel. Het is even na tien. Selma slaapt eindelijk en ligt in het opklapbare kinderbedje dat ze zelf hebben meegebracht. Leo heeft zojuist een stevige whisky voor zichzelf ingeschonken terwijl Karen een van de wijnflessen heeft opengetrokken die ze bij zich hadden. Niet omdat Ingeborg en Lars geheelonthouders zijn, verre van, maar Karen weet dat de drankvoorraad hier hoofdzakelijk uit jeneverbesbier, zelfgestookte sterkedrank en sleedoornlikeur bestaat.

‘Gottjer dan maar,’ zegt Karen en ze heft haar glas. ‘*One down, four to go...* Hoe we het zo lang ook maar vol moeten houden.’

Op hetzelfde moment gaat haar telefoon.